

"לבנינה של תורה" – חלק קצ"ו

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

--- הדרך לחיי תורה - בחירה מתוך רצון ועמל ---

תכלית הבחירה החפשית בדורנו

אחת התמורות הגדולות שחלו בנפש האדם בדורנו היא חוסר היכולת הנפשית לקבל דברים בלי שהוא עומד עליהם מעצמו. בעבר, כאשר סמכות הורית או רבנית הייתה אומרת דבר מסוים, נטיית הנפש הייתה לקבל דבריה ללא עוררין,

ללא מחשבה נוספת, בלי שום ספקות בנפש. נראה שהמבט האמוני על תופעה זו הוא כדלהלן: הרמב"ם בהלכות תשובה¹ העמיק והרחיב בדברים בעניין הבחירה

החפשית וכתב: "עיקר זה, עיקר גדול הוא! והוא עמוד התורה והמצווה". ככל שהעולם מתקדם לקראת התיקון השלם, בבחינת "לתקן עולם במלכות שדי"², נקודת הבחירה הולכת ומתעצמת, הולכת ומתרחבת³. זו הסיבה שרק כאשר אנו באמת בוחרים במשהו, אנו מצליחים ליישם אותו גם ברמה המעשית. כאשר אדם מברר לעצמו את האמת שלו זהו תהליך מורכב, אבל תהליך אמיתי יותר, והוא גורם שהדברים נעשים בשלמות נפשית, ולא כמצוות אנשים מלומדה.

¹ פרק ה' הלכה ג'

² מתוך "עלינו לשבח"

³ עיין בשיחה לפרשת שמות 'עבודת ה' בימי השובבי"ם' (קצ"א), שם נתבאר ענין זה בהרחבה.

גבורה כפולה בעמל התורה בשיחה הקודמת עסקנו בגישה הנכונה והאמיתית ללימוד התורה. גישה של מסירות נפש, של התגברות על מה שמרחיק אותנו מהתורה, זאת מתוך זיקה וחפץ פנימי לדבקות באמיתתה של תורה. בהקשר זה, עוררה אותי עדותם של בני שיעור א', שישבו ולמדו

השבוע בישיבת מיר, וראו שם אלפי בני תורה שאינם זזים ממקומם ולומדים בהתמדה עצומה. המחזה הזה מעורר התפעלות, ובלב כל אחד עולה מחשבה

ותפילה: "הלואי ואזכה אף אני לכך". כדי להוציא מחשבה כזו מהכח אל הפועל דרושה גבורה כפולה: דרושה גבורה כדי להחליט ולבחור בכך, ודרושה גבורה מעשית ליישם את ההחלטה. הדבר רמוז בדברי חז"ל⁴: "דברי תורה... קשים לקנותם כזהב ונוחים לאבדם ככלי זכוכית", קושי בקניית הדבר, וקושי בשמירה עליו. כך באמת תיאר זאת אחד מתלמידי הישיבה שבא לשאול בעצתנו ואמר: "הרבה פעמים אני מרגיש ויודע מה היא האמת, אך כאשר זה מגיע לשלב היישום מתעוררים הקשיים".

⁴ ספרי דברים פרשת עקב פסקא מח

'מתנה טובה' - ע"י תהליך!

הקצאת זמנים לצורך התכנסות

הדברים הגדולים והאמיתיים בחיינו נקנים בעמל רב! חז"ל נתנו מודל למבט הזה על החיים, ועל החיים שאחרי החיים, וכך אמרו⁵: "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל: תורה, ארץ ישראל ועולם הבא, וכולן לא נתנן לנו אלא ע"י ייסורים". הדברים לכאורה תמוהים: וכי נבצר, חלילה, מריבוננו של עולם לתת מתנות סתם כך? צריך ייסורים בשביל תורה? צריך ייסורים בשביל עוה"ב? צריך ייסורים בשביל א"י? ודאי שלא יפלא מה דבר, ובידו להעניק מתנת חנם לכל

שירצה, אך רבש"ע בחר להנהיג את העולם באופן שהדברים המהותיים והאמיתיים באים במאמץ (ובהמשך יוטעמו הדברים בס"ד). תעשיית הטכנולוגיה המודרנית עמלה ללא לאות במטרה לאפשר לאדם להשיג את צרכיו הגשמיים בזמן

הקצר ביותר: מכשיר המקרו נמצא מעל המקפיא, פותחים את המקפיא מוציאים את האוכל המוכן, מחממים ואוכלים. גם התרבות הרווחת בעולם הרחב בימינו היא 'תרבות פנאי' של הנאות וסיפוקים מידיים. בלי משי, האווירה הזו חודרת אלינו ואל עולמנו הרוחני: רוצים אנו שגם שקידת התורה, הופעת הגאולה וירושת הארץ יתקיימו בנו במהירות ובמאמץ מינימאלי, "משיח עכשיו" בלשון העם. ברם, חז"ל אמרו לנו תורה וא"י נקנים בייסורים, בתהליך!

על מנת להצליח לבחור בדרך האמת בחיים ועל מנת לדבוק בה צריכים לקרות שני דברים: א. צריך לרצות ביעד הזה מעצמינו, מתוך רצון אמיתי לקדושה ולערכים רוחניים. אם הר"ם ייתן שיחה, או שהחברותא ידבר איתי, זה לא תמיד מביא אותי אל הנקודה שהייתי רוצה להגיע אליה. רק אם אני מברר את הדברים לעצמי בבירור אמיתי אני יכול לקבל אותם. זה לא היה כך בעבר, וזהו תיקון נפלא לקלוקל הנורא שהנביא ישעיהו כ"כ זועק עליו⁶: "עַן פִּי נִגַּשׁ הָעַם

הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׁפָתָיו
כְּבָדוֹנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמְּנִי
וְתָהִי יְרָאתָם אֵתִי מִצְנָה
אֲנָשִׁים מִלְמָדָה"

בלי משי, האווירה הזו חודרת אלינו ואל עולמנו הרוחני: רוצים אנו שגם שקידת התורה, הופעת הגאולה וירושת הארץ יתקיימו בנו במהירות, ובמאמץ מינימאלי.

ב. כל יהודי צריך לייחד לו זמן למחשבה עצמית ולעשות זאת כשהוא לבד עם עצמו. בימינו הדבר קשה מאד, היות והמגמה

האנושית הכללית היא להשאיר את האדם כמה שפחות עם עצמו, ההרגל הוא להיות 'מחובר' תמיד לעולם הגדול שבחוץ. חכמי ישראל לדורותיהם⁷ האריכו בשבח ונחיצות הקצאת זמנים של התכנסות האדם אל תוכו, והתבוננות על מהות

⁶ ישעיהו פרק כט

⁷ והעולם טועים לחשוב שזו המצאה של ר' נחמן מברסלב, ואין זה כך, אלא שר' נחמן הדגיש מאד את חשיבות העניין וחיידש שיטה באופן ההתבודדות אך לא את עצם העניין

⁵ ברכות ה' ע"א.

ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת (הכוונה היא זמן כלשהו) פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על העניין הזה שאמרתי... כלל הדברים, האדם שאינו חושב על זה - קשה לו מאד מאד להגיע לשלמות, והאדם החושב על זה - קרוב אליה מאד".

הרמח"ל מלמדנו שאדם צריך להתייחד עם עצמו ולשאול: האם הקב"ה מבקש ממני משהו? ומהו הדבר שאותו הוא מבקש? לחשוב על הדברים שהוא מאמין בהם, האם הוא מיישם אותם, ואיך הוא מיישם אותם? רק בדרך זו של הפנמה עצמית של אמיתת חיינו יוכל האדם להתקדם אל יעדי החיים. גם אם אדם ישמע הרצאה ממרצה מוכשר, או דרשה מדרשן בחדסד, אלו היודעים לעורר ולרגש הלבבות, למרות

זאת, כשיצא מן השיחה יחזור להרגלו, אם לא ישב עם עצמו כאמור, ויחשוב כיצד הוא מיישם את הדברים הללו שהתעורר לחפון בהם¹⁰.

כפי שאמר הרמח"ל, וכפי שהניסיון יעיד - זו היא הדרך היחידה בה יוכל האדם להגיע להישגים רוחניים. מי שיבחר בדרך זו יראה פירות גדולים. ברם, שומה עלינו

ותכלית חייו⁸: מה הוא רוצה מעצמו? לאן הוא שואף להגיע? כמו כן, אם הוא הגיע למסקנה מסוימת, יחשוב איך הוא מיישם את אותה המסקנה. כך כתב הרמח"ל בספרו 'דרך עץ החיים' (נדפס בסוף ספר 'מסילת ישרים' והוא הקדמה לספרו הפנימי והחשוב - 'קל"ח פתחי חכמה')⁹:

"הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא? ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים

**ולמה לא ישים אל לבבו
אפילו שעה אחת לחשוב
מחשבת ממש: מה הוא?
ולמה בא לעולם? או מה
מבקש ממנו מלך מלכי
המלכים הקב"ה?...**

ומח"ל - דרך ה'

הקב"ה?... זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמצא נגד היצר, והיא קלה ופעולתה גדולה,

⁸ רבי אברהם בן הרמב"ם ספר "המספיק לעובדי השם" פרק "ההתבודדות": "ההתבודדות היא אחת הנכבדות שבין המידות התרומיות, והיא דרכם של גדולי הצדיקים, ובאמצעותה הגיעו הנביאים לידי התגלות..." של"ה מסכת יומא: וגם בכמה חבורים מהראשונים נמצא שההתבודדות והפרישות והדביקות היו נוהגין בה חסידי ישראל, היינו שבהיותם לבדם מפרישים מדעתם ענייני העולם ומקשרים מחשבותם עם אדון הכל. וכך לימד מהר"י המקובל הנזכר, עד שהמועיל לנפש שבעתים מהלימוד, ולפי כח ויכולת האדם יפרוש ויתבודד יום אחד מן השבוע או יום אחד בחמשה עשר יום, או יום אחד בחודש, ולא יפחות מזה.

מין הרב זצ"ל בשמונה קבצים ח' קמ"ט: "כל מה שהאדם הוא יותר גדול, צריך הוא יותר לחפש את עצמו, יותר מסתרת היא מהכרתו נשמתו העמוקה, עד שהוא צריך להרבות בהתבודדות, בהתעלות הרעיון, בהתעמקות המחשבה, בהשתחררות הדעה, עד שסוף כל סוף תגלה אליו נשמתו, על ידי הזרחת קצת מזיו אוריה. ואז ימצא את אשורו, יתעלה מכל ההשפלות..."

¹⁰ דוגמא מוחשית לדבר: לפני כשנה הרצה בישיבה יהודי בשם תמיר ליאון על נושא ההתמודדות עם המדיה ונוקיה. במהלך הרצאתו השתמש במתודיקות נהדרות ובכישרונותיו הברוכים וגרם טלטלה לכולנו. בכל זאת, מי מאיתנו באמת נשאר עם איזה לקח מתוך הדברים? רק מי שישב בתום דבריו וחשב על הדברים: "מה אני עושה עם מה ששמעתי?", לאן אני לוקח את הדברים?"

בעזרת מבט של מישהו מבחוץ, אדם פתאום שם לב לתמורות, להתקדמות: "בשנה שעברה לא למדתי כך, לא הרגשתי כך, לא התפללתי בדבקות כזו בנעילה, לא הרגשתי בפורים כמו שאני מרגיש עכשיו..."

העמל מוליד שייכות וזיקה

בהמשך המכתב מבאר הרב את שורש הסיבה לכך שה' לא מעניק לנו את הרגשת ההתקדמות באופן מיידית, ויש בדבריו אלו הסבר לדברי חז"ל שהובאו לעיל, על המתנות הניתנות בייסורים: "איזה חיים וייחס היה לנו עם הלימוד אם הייתה פעולתו מורגשת בכל יום כמו שמרגישים

לבוש?" אם העונג

הרוחני היה בא בקלות,

יחסנו אליו היה בהתאם,

כמו אל הלבוש שלנו:

אדם לובש חולצה ומוריד

חולצה אחרי איזה זמן,

האם פעולה זו פעלה

משהו על נפשו? החולצה הרי הייתה

ונשארה חיצונית לו! אם העניינים

הרוחניים היו נעשים כרצוננו, כגון שהיינו

מצליחים לדעת מהר את כל המשנה

ברורה, על רגל אחת בצורה קצרה

ונעימה, לא היינו נקשרים אל לימודנו

והיו הדברים נשארים חיצונים לנו-

"פְּלֹבֶשׁ תְּחַלִּיפִם וְיַחֲלֹפוּ"¹². רבש"ע נתן

לנו דרך של עבודה, של מאמץ השקעה

וסבלנות. בדרך זו, זוכה האדם בדברים

מכח הבחירה ולא מכח ההכרח, ונעשה

מאושר בבחירתו - משום שהוא בחר

לזכור שאחרי שלב ההחלטות, מגיע שלב היישום של הדברים הכרוך בעבודה קשה ואיטית - וכאן מתעורר הקושי של בן דורנו כפי שנתבאר לעיל.

התקדמות לא רואים ברגע

נתגלגל לידי מכתב שכתב מרן הרב זצ"ל לחתנו¹¹:

"למה זה בני יקירי ירפו ידיך?

למה זה תתאונן על חסרון

ההתקדמות ועשית פרי בתלמודך..

לא כן בני, לא בדרך מורגש

מתראה פרי השקידה.. הנני מלומד

מנסיון כי פעמים רבות יעברו זמן

זמנים טובא ואין

הלב מרגיש מה

שפעל.. אך מפרק

לפרק בא חזיון

חדש לגמרי... זה

יקרך גם אתה

חביבי אל תדאג

כלל וכלל".

"איזה חיים וייחס היה לנו עם

הלימוד אם הייתה פעולתו

מורגשת בכל יום כמו

שמרגישים לבוש?"

מרן הרב זצ"ל

לאדם קשה לחוש בהתקדמות רוחנית

המתחוללת בקרבו לאורך תקופה. לצופה

מן הצד פעמים רבות קל הדבר, כשם שקל

לו לראות צמיחה והתפתחות של ילד

בניגוד לילד עצמו שאינו מבחין בכך.

בישיבה הדבר מצוי מאד: תלמידים

בישיבה מנסים לאמוד את מידת הצלחתם

בישיבה על סמך פרק זמן קצר של שהות

ולמידה, דבר המוליד חלישות הדעת

ורפיון שאינם מוצדקים. הרי עץ שנוטעים

אותו לא מוציא פירות בין לילה, וגם ילד

לא מתחנך ביום אחד וגם לא בשנה או

שנתיים. אך לאחר פרק זמן כלשהו, או

¹² תהלים קב, כז.

¹¹ גנזי ראי"ה ד' עמ' 25.

בהם ומפני שהוא עבד עליהם קשה¹³!
האושר הזה שאדם חש בבחירתו ובעמלו
הוא ההתענגות על ה' שכתב עליה
הרמח"ל¹⁴ שלא נברא האדם אלא
בשבילה. הרי אדם רודף כל חייו אחרי
רגע של נחת, רגע של קורת רוח, ואם לא
ימצא עונג זה בעבודת ה' חלילה, יתור
אחר עונגים מדומים ומיידיים של עוה"ז.

יעזרנו ה' לברר את הדברים לעצמינו,
וככל שנברר אותם יותר נמצא שאנחנו
עושים את הדברים ביתר שלמות, ואזי
נגלה שגם אנו יכולים לשבת ללמוד
שלוש שעות ולא לקום. וכן בתפילה
ובעבודת ה'. "לא בשמים הוא... וְלֹא
מֵעֶבֶר לַיָּם הוּא ... כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר
מְאֹד כְּפִיךָ וּכְלִבְבְּךָ לַעֲשֹׂתוֹ"¹⁵

¹³ ב"מ ל"ח ע"א: "אמר רב כהנא: אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו".

¹⁴ מס"י פרק א'.

¹⁵ דברים פרק ל', י"ב-י"ד.

